

Fakta

Anne Hübertz Brekne er uddannet cand. mag. i dramaturgi og Master of Arts, Physical Theatre.

Siden 2006 har hun arbejdet freelance i scenekunst- og kulturmiljøet bl.a. som produktionsdramaturg for Mute Comp. Physical Theatre og Kristján Ingimarsson.

Læs mere om Anne Hübertz:
www.undertone.dk

Læs mere om Mute Comp:
www.mute-comp.dk

Referencer

Ballet International / Tanz Aktuell, no 6, 1998.

Borreca, Art: 'Dramaturgy in Two Senses', What is dramaturgy, red. Bert Cardullo (New York: Peter Lang Publishing) 1995, 157-175.

Delahunta, Scott: 'Dance Dramaturgy: Speculations and reflections', Dance Theatre Journal, vol.16, no1, 2000, 20-25.

Når dramaturgen danser med

Af Anne Hübertz Brekne

Oprindelig trykt i dansemagasinet Terpsichore, april 2009

ARTIKEL Når dramaturgen indfinder sig på dansens scene, sker der en række forskydninger i hendes arbejdsområder, som det er vigtigt at have for øje. Først og fremmest for dramaturgen selv, naturligvis, men også for den koreograf som overvejer om et samarbejde med en dramaturg vil være meningsfuldt eller ej.

Fra at være direkte knyttet til arbejdet med dramatisk tekst, har dramaturgens arbejdsfelt gradvist udvidet sig i takt med udviklingen af nye genrer og scenekunstneriske udtryk, hvor den dramatiske tekst og forløsningen af den ikke længere har første prioritet.

For at give en idé om hvordan det dramaturgiske arbejde med en danseforestillings 'tekst' kan forme sig, giver jeg her et kort indblik i mit arbejde som dramaturg for Mute Comp. Physical Theatre.

Ikke entydige størrelser

Når dansedramaturgen bliver mødt med en vis skepsis, skyldes det ofte hendes akademiske baggrund og analytiske tilgang, som synes at stå

i skærende kontrast til koreografens behov for at udtrykke sig mere umiddelbart gennem krop, bevægelse, billeder, stemninger. Der er naturligt nok en indbygget modstand mod at intellektualisere noget, som for koreografen er et levende og bundærligt behov for at udtrykke sig på en anden og – vil mange sige – mere autentisk måde end gennem det talte sprog.

Hvordan forholder dramaturgen sig til en kunstform, som taler mere til sanserne end til intellektet? Er det muligt for dramaturgen at indgå som en integreret del af arbejdet, eller vil hun altid være på fremmed grund? Er dramaturgen en gevinst, eller blot en ekstra post på et i forvejen stramt produktionsbudget?

At forsøge at svare på disse spørgsmål er kompliceret. Dels fordi 'dramaturgi' ikke er en entydig størrelse, lige så lidt som 'dans' er det, dels fordi der er en lang række variabler som spiller ind; herunder dramaturgens træning, baggrund, personlighed og kunstneriske præferencer, ligesom koreografens kunstsyn, arbejdsmetoder osv. har betydning for, hvordan samarbejdet fungerer.

Grasping the floor with the back of my head - Mute Comp. Physical Theatre.
Foto: Søren Knud

© 2008 Søren Knud

Et dramaturgisk stamtræ

Dansedramaturgen er på ingen måde en ny opfindelse, men er vokset ud af – og kan siges at være en gren af – produktionsdramaturgens arbejdsområde, som igen kan ses som en udvidelse af tekstdramaturgens funktion. I komprimeret og meget forenklet form:

Tekstdramaturgens (eller repertoire-dramaturgens) primære funktion er at støtte teaterchefen i tilrettelæggelsen af teatrets repertoire; herunder valg af stykke, instruktør, spillere, scenograf. På baggrund af sin teaterhistoriske viden og analytiske evner har hun blandt andet til opgave at gennemlæse og forberede manuskripter til scenen ved fx at identificere 'huller' eller modsætninger i et drama, eller at klarlægge sider af forestillingens plot og handling.

Produktionsdramaturgen er involveret, ikke kun i arbejdet forud for en opsætning, men også gennem hele prøveperioden og frem til den endelige forestilling. Hun assisterer dramatikeren undervejs i selve skriveprocessen, og er også til stede i et aktivt samarbejde med instruktøren. Ved at stille konstruktive og kritiske spørgsmål, er hun med til at fastholde forestillingens koncept og dermed sikre, at forestillingens intention kan læses af sit publikum. Spørgsmålenes art afhænger blandt andet af, hvor hun fornemmer, at arbejdet bærer hen, hvad processen har brug for her og nu, og hvor dramatikeren er i sin proces.

Efter dialoger med dramaturgen, står dramatikeren med en række muligheder, snarere end med en liste med kritiske noter på teksten. Det er så op til dramatikeren at foretage nogle valg, mens dramaturgen roligt afventer en indikation på, hvilken retning de nu skal gå. Den dramatiske tekst er stadig i fokus, men arbejdsområdet udvides til også at indbefatte iscenesættelsen, hvor hun opmærksomt observerer prøveforløbet.

Dramaturgen bliver en slags kreativ mægler mellem dramatikeren og instruktøren, som skal være med til at sikre en sammenhængende forestilling.

Grasping the floor with the back of my head - Mute Comp. Physical Theatre
Foto: Søren Knud

» Dans betyder noget andet og opererer inden for et andet struktur- og tankesæt end teater. Og den 'mening' der ligger i dansen udtrykkes og aflæses på et fysisk og kinæstetisk plan, snarere end på et intellektuelt «

At forholde sig til danseforestillingens 'tekst'

» If I could say in words what my dances mean, there wouldn't be any reason for dancing them « - Mary Wigman, pioner for ekspressionistisk, moderne dans

Dansedramaturgens arbejde svarer på mange måder til produktionsdramaturgens, men når vi bevæger os fra det tekstbaserede teater over i dans eller fysisk / visuelt teater, fordrer det naturligvis en anden tilgang.

Dans betyder noget andet og opererer inden for et andet struktur- og tankesæt end tekstbaseret teater; og den 'mening' der ligger i dansen udtrykkes og aflæses på et fysisk og kinæstetisk plan, snarere end på et intellektuelt.

Den sammenhæng, som dansedramaturgen skal være med til at sikre, handler derfor ikke om at presse en dramatisk struktur ned over dansen, men om at få forestillingens forskellige virkemidler til at spille bedst muligt sammen, fx ved at forbinde forestillingens elementer ud fra nogle fysiske, tankemæssige eller

følelsesmæssige associationer.

I denne setting, hvor der ikke er en dramatisk tekst at læne sig op ad, forholder dansedramaturgen sig til en mere bredt defineret 'forestillings-tekst'; det grundmateriale som udgør forestillingens sprog. Først og fremmest dans og bevægelse, men musik, lys, scenografi er også en del heraf.

For at give en idé om hvordan arbejdet med en danseforestillings 'tekst' kan forme sig, vil jeg her give et lille indblik i mit arbejde som dramaturg for Mute Comp. Det er ikke en opskrift på dansedramaturgens arbejde, men en grov (og alt for skematisk!) oversigt over nogle af mine arbejdsområder.

Inspiration, koncept, overblik

Forud for prøverne ligger en masse tanker, inspiration og idéudvekslinger mellem koreograf, scenograf, musikere, lysdesigner, dramaturg og dansere; hver mand bidrager med sit. Jeg henter sommetider information fra litterære kilder, men det kan lige så godt være fra billeder, film, musik, eller hvad som helst, som synes relevant.

Da Mute Comps' forestillinger ofte udspringer fra et tema eller et begreb,

» Når dramaturgen danser med, foregår det i en hårfin balance mellem teori og praksis, mellem proces og produkt «

bruger vi indledningsvis masser af tid på at angribe det fra forskellige vinkler; tematisk, koreografisk, dramaturgisk og, og ikke mindst, scenografisk. Ikke for at finde svarene, men for at kortlægge mulighederne og afsøge de forskellige veje forestillingen kan gå.

På et tidspunkt forsøger jeg så at samle og nedfælde alle disse tanker (nå ja, de levedygtige af dem) til et overordnet koncept. Et skræmmende ord for mange, fordi det lugter lidt af spændetrøje. Jeg foretrækker at se det som et praktisk arbejdsværktøj og altså ikke et stramt skema, som skal følges til punkt og prikke. Konceptet er dels med til at skabe en fælles referenceramme for de medvirkende, før prøverne starter, dels et dokument vi løbende kan vende tilbage til, når arbejdet tager en ny eller uventet retning. Konceptet bliver derfor muligvis justeret, efterhånden som prøverne skrider frem.

Processen

Mute Comps' prøveproces bygger langt hen ad vejen på improvisationer og eksperimenter, og scener eller handlinger fastsættes sjældent før meget langt inde i processen. Og når koreografen også selv indgår i forestillingen som danser, kan det være vanskeligt at bevare overblikket. Her er jeg et øje udefra, som kan bevare en vis distance til det, der foregår på gulvet.

Uden at forstyrre kreativiteten eller afbryde de (sometider endeløse) associationsrækker, skal jeg holde et vågent øje med processen og hele tiden stille mig selv og koreografen spørgsmålene: Hvor er forestillingen på vej hen? Er det den vej, vi satte os for? Har forestillingen taget en ny retning?

Kompleksiteten i denne del af arbejdet ligger i dels at have fokus på *forestillingen*; det vil sige forestillingens opbygning, rytmen i forestillingen som helhed og i de enkelte scener, samspillet mellem performere, musikere, osv. Men jeg skal samtidig være bevidst om nogle af de mekanismer, som foregår i *processen*, fx: har de medvirkende arbejdet sammen før? Har de en fælles referenceramme? Hvordan er arbejds- og ansvarsfordelingen på holdet?

Alt dette har betydning for, hvordan forestillingen former sig, og det indgår implicit i de dramaturgiske overvejelser, jeg gør mig undervejs, og som løbende bliver præsenteret og debatteret med de medvirkende.

Dramaturgen som integreret del af produktionen

En danseforestillings dramaturgi er ikke en udefrakommende struktur, der bliver presset ned over forestillingen. Der er snarere tale om, at forestillingens dramaturgi vokser ud af processen;

af tankearbejdet, idéerne, prøverne. Der ligger dramaturgiske valg i scenografien, i musikken, i valget af performere og musikere, i lyssætningen, i tematikken. Og en væsentlig pointe er, at det ikke er dramaturgen, der foretager disse valg.

Dansedramaturgens rolle er snarere at gribe idéerne, når de opstår, og at kortlægge mulighederne og de forskellige veje forestillingen kan tage, og dermed være med til at sikre, at alle – inklusiv dramaturgen selv – bliver bevidst om, hvor forestillingen er på vej hen. Når samarbejdet fungerer bedst, er dramaturgen således en integreret del af arbejdet, ikke et fremmedelement som afbryder eller forstyrrer.

Når dramaturgen danser med, foregår det i en hårfin balancegang mellem teori og praksis, mellem proces og produkt. ■